

לשכת הרבנות מודיעין

THE CHIEF RABBINATE OF MODIIN

פרשת ראה

בנושא צער בעלי חיים

ע"ע מאורות הדף היומי יבמות דף עט.

קראנו בפרשה "ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים י"ג-י"ח) וידוע הוא כי מידת הרחמים היא אחת ממידותיו של הקב"ה שהוא מלא רחמים דהיינו אין יותר רחמן ממנו יתברך. ולא רק בין אדם לחברו מצוה ללכת בדרכיו של הקב"ה במידת הרחמים ומצוות רבות יש בזה כגון: ואהבת לרעך כמוך" ועוד. אלא גם עם בעלי חיים יש לנהוג בדרך של רחמים עד שהזהרנו מלצערם כמבואר בגמ' גיטין סב. שאסור לאדם לטעום מאומה עד שיאכיל את בהמותיו, שהקדימה התורה ציווי "ונתתי עשב בשדך לבהמתך" ואח"כ "ואכלת ושבעת". ע"ש. ורצתה התורה להרגילנו במידת הרחמים. (כ"כ שאילת יעביץ ח"א סי' יז). ולכן מחלקת ההלכה בין בעלי חיים שמזונותם תלויים באדם לבין שאר בעלי חיים ודנו הפוסקים בזמננו בדין דגי נוי שאנשים רבים מגדלים בתוך ביתם האם גם בזה אסור לאכול לפני שמאכיל לדגים או לא? והכרעת הפוסקים שגם בזה יש איסור צער בעלי חיים, ומחויב להאכילם לפני שיאכל.

חשיבות ומעלת כשרות המאכלים

נושא מרכזי בחיינו הרוחניים הוא כשרות המזון הנכנס לפינו. המזון קובע ומשפיע על מהותו הרוחנית של האדם. כמאמר הגמ' - "אל תשקצו את נפשותיכם... ונטמתם בס" (ויקרא יא מג). תנא דבי רבי ישמעאל: עבירה מטמטמת ליבו של אדם, שנאמר "ולא תטמאו בהם ונטמתם בס", אל תקרי ונטמתם אלא ונטמתם, ע"כ. ופרש"י שם: מטמטמת ליבו של אדם - אוטמת, וסותמת מכל חכמה. עכ"ד. וביאור הנזק הרוחני לאדם בזה ביתר הרחבה מצאנו בדברי הרמב"ן על התורה (ויקרא יא, יג) וז"ל - "לכן אסרה תורה לאכול דברים טמאים, משום שמטבע המאכל להדבק בתכונות האוכל, ובהמות ועופות טמאים אכזרים הם" עכ"ל וכ"מ בדברי הגאון אבן עזרא שם: "כי ידוע כי הגוף הנאכל ישוב בשר בגוף האוכל" עכ"ל. ומטעם זה נפסק בשו"ע שלא להאכיל תינוק דברים אסורים. כלומר שאף על פי שמעיקר הדין קטן האוכל דברים האסורים באיסור דרבנן אין אביו מצוה להפרישו, מ"מ באיסור אכילת מאכלות אסורים יפרישנו מפני שמזיק לו בגדלותו, שמטמטם את הלב וגורם לו טבע רע.

ולכן ציין הרמ"א לענין שקטן היונק מן הגויה, שאע"פ שמצד הדין מותר לינק מגויה, מ"מ אם אפשר לינק מן הישראלית נכון יותר, מפני שטבען של ישראל נוח יותר, שרגילים במצות והם רחמנים ובישנים בטבע, והיונקים מהם מגדלים טבע כיוצא בהן. וכן לא תאכל המינקת אפילו ישראלית דברים אסורים. ע"כ.

ולמדנו זאת ממשה רבנו שאמרה מרים "וקראתי לך אשה מינקת מן העיבריות" וארז"ל - "ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות ומאי שנא מעבריות מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצרות כולן ולא ינק אמר פה שעתיד לדבר עם השכינה יינק דבר טמא והיינו דכתיב (ישעיהו כח) את מי יורה דעה וגוי למי יורה דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי משדים. עכ"ל. והגאון פרי חדש תולה בזה גם דירדור רוחיני בדורינו וז"ל - "ולפי שבזמננו זה אין

נוזהרים מעניינים אלו (כשרות המזון), רוב הבנים יוצאים לתרבות רעה ורבים הם עזי פנים שבדור ואין יראת ד' נוגעת בלבם, ואף אם יוכחוס על פניהם לאו בר קיבולי מוסר נינהו. עכ"ל (ראה יו"ד סי' פא ס"ק כו).

ומאידך גיסא מצאנו השפעה לטובה באכילת מזון כשר כפי שמתאר המדרש (בראשית רבתי החדש עמ' פו) חלב מטמא חלב מטהר כשנולד רבי (רבינו הקדוש) גזרו שלא למול ואביו ואמו מלוהו שלח קיסר והביאוהו לרבי ואמו לפניו והחליפתו אמו באנטונינוס

והניקתו עד שהביאתו לפני הקיסר ומצאוהו ערל ופטרוהו לשלום... ואמרינן נמי בירושלמי שלסוף למד אנטונינוס תורה ונתגייר ומל עצמו. עכת"ד ע"ש. ובה ניתן להבין בזאת תעלומה מענינת איך עם ישראל כאשר חי בגלות בין גוים שיש בהם אנשים שפלים ביותר, רוצחים וצמאי דם וכו' שמר על עדינות נפשו ומידותיו התרמיות, אים ספק כי התרחקות ממאכלות אסורות וזהירות בכשרות המזון היא הכנה סגולית לטהרת הנפש ועדינות הטבעים שבאדם.

ויתרה מכך מצאנו בתנחומא ישן (וירא לח) עה"פ "הניקה בנים שרה" היו המצריות אומרות בן שפחה הוא, והיו מוליכות יונקהם אצל שרה והיא הניקה אותם וכולם נתגירו". ובפסיקתא רבתי מד, ד "אלו שבאו באמת להתגיר וכו' וכל גרים המתגירים בעולם וכל יראי שמים שיש בעולם מאותם שינקו מחלב של שרה". ע"כ.

אם הדברים לא היו כתובים ממקורות נאמנים היה קשה ביותר לקבוע קביעות אלו אולם חכמי ישראל ראו לנכון להדגיש בפנינו את חשיבות הדברים של שמירת הכשרות ואכן זוכים אנו לראות בשיגשוג חיזוק בדקי הכשרות בכל אתר ואתר ורבים וטובים משתדלים לשמור שולחנם מכל חשש ואיסור ויתן ד' ונזכה להנצל מכל מאכולות אסורות אכ"ר.

בברכת שבת שלום,
הרב אליהו אלחרר שליט"א
רב העיר מודיעין